

W czasie uroczystej kolacji na zakończenie wystawy została wręczona nagroda i premia imienia Amadeo Damiano, przedwcześnie zmarłego, zasłużonego prezidenta ANABORAPI. Nagroda ta przyznawana jest hodowcy, który wystawił w konkursie przynajmniej 5 zwierząt i otrzymał największą liczbę punktów, które przyznawane są wg następującego klucza: za zdobycie srebrnego kotylionu – 1 pkt.; za zdobycie złotego kotylionu – 3 pkt.; za wicczempionat kategorii – 5 pkt.; za czempionat kategorii – 7 pkt.; za wicczempionat wystawy – 9 pkt.; za czempionat wystawy – 12 pkt. W walce o tę nagrodę zwyciężył nieznacznym różnicą wcześniej Pietro Quaglia (29 pkt.), który tylko o jeden punkt wyprzedził swych największych konkurentów, braci Roberto i Domenico Delso-glio; trzecie miejsce zajął Giacomo Serra (19 pkt.).

Prócz oceny konkursowej i pokazów zwierząt wystawa była też okazją do prezentacji i sprzedaży przez liczne firmy bogatego asortymentu akcesoriów i urządzeń do wyposażenia o-bór i obsługi zwierząt oraz innego sprzętu dla gospodarstw zajmujących się produkcją zwierzęcą.

Konsorcjum, zajmujące się między innymi obrotem wołowiną pozyskiwaną od bydła rasy piemontese, przedstawiło szeroką ofertę swoich wyrobów, najczęściej reklamowanych jako zdrowa, naturalna żywność z Włoch (sosy, miody, soki). Przygotowało również stoisko, oblegane przez uczestników, gdzie oferowano wołowinę po cenach producenta. Według nieoficjalnych danych wołowina pozyskiwana z bydła rasy piemontese uzyskuje we Włoszech ceny detaliczne o ok. 15% wyż-

sze od wołowiny limousine i o ok. 20-25% wyższe od wołowiny innych uznanych ras mięsnych. Do każdej porcji sprzedawanego mięsa dołączony był paragon, na którym znajduje się m.in. pełna informacja o pochodzeniu mięsa (nazwa i adres sklepu; data i godzina sprzedaży; masa i cena za kg; należność; nazwa i adres konsorcjum zajmującego się obrotem wołowiną z rasy piemontese; pochodzenie; nr świadectwa; rasa; nr zwierzęcia; data urodzenia; data uboju; płeć; miejsce urodzenia; miejsce opasu; miejsce uboju; nazwa i adres instytucji kontrolującej). Ta, będąca efektem etykietowania (labelizacji) mięsa, informacja dla konsumenta i służb weterynaryjnych wydaje się obecnie szczególnie cenna w kontekście trudnych do przewidzenia zagrożeń.

W czasie trwania wystawy czynny był pawilon, w którym pracownicy ANABORAPI udzielali informacji i porad hodowcom, a zwiedzający mogli otrzymać katalogi buhajów i inne materiały promocyjne. Wystawie towarzyszyła również prezentacja kolekcji ok. 120 zdjęć i kart pocztowych, dokumentująca bogatą historię rasy i regionu, zatytułowana „Rasa piemontese przed epoką kolorowej fotografii”.

Wystawa zakończyła się. Niektórzy wrócili z czempionatami i wspaniałymi trofeami, inni z podpisanymi kontraktami na sprzedaż materiału hodowlanego. Niektórzy z rozczarowaniem, że ich zwierzęta nie znalazły uznania w ocenie sędziów, inni z satysfakcją z uczestnictwa i z nadzieją na sukces hodowlany w przyszłości.

Stan kadry w naukach zootechnicznych w Polsce

Zygmunt Litwińczuk

Komitet Nauk Zootechnicznych PAN zapoczątkował w 1998 r. prace nad oceną stanu kadry naukowej, zatrudnionej w jednostkach organizacyjnych uczelni wyższych oraz w instytutach resortowych i Polskiej Akademii Nauk związanych ściśle z naukami zootechnicznymi. Z upoważnienia Prezydium Komitetu zwróciłem się w czerwcu 1998 r. do kierowników wszystkich jednostek (dziedzin wydziałów, dyrektorów instytutów) o nadesłanie stosownych informacji z tego zakresu. Nadesłane dane, mimo że wymagane było przedstawienie ich w odpowiednich ankietach, charakteryzowały się pewnym, niekiedy dość istotnym zróżnicowaniem. Już w trakcie pierwszego ich zestawiania i opracowywania sformułowałem 3 pytania:

1. Czy ujmować całą kadrę naukową zatrudnioną na wydziałach „hodowli zwierząt” i w instytutach, czy tylko z zakresu dyscypliny „zootechnika”?

2. Jak traktować podawane w zestawieniu specjalności:

– czy tylko uwzględniać jedną (pierwszą),

– czy też podaną drugą, a niekiedy i trzecią,

– jeśli przyjąć wariant drugi, to jak je klasyfikować (czy tak samo jak pierwszą)?

3. Niektóre osoby podały bardzo szeroką nazwę specjalności, np. technologia produkcji zwierzęcej – jak to zakwalifikować?

Pierwszą wstępną analizę (na podstawie danych z końca 1997 r.) przedstawiłem na zebraniu plenarnym Komitetu 15 grudnia 1998 r. Po długiej i ożywionej dyskusji, w której wypowiedziała się większość członków Komitetu (16 osób), uznano, że należy kontynuować prace w tym zakresie, przyjmując za podstawę:

– jedną główną specjalność,

– uwzględniając przede wszystkim kadrę z zakresu dyscypliny „zootechnika”, wyróżniając następujące specjalności: żywienie zwierząt, genetyka zwierząt, rozród zwierząt, hodowla bydła, hodowla trzody chlewnej, hodowla owiec i kóz, hodowla drobiu, hodowla koni, hodowla zwierząt futerkowych, hodowla owadów użytkowych, rybactwo, hodowla zwierząt łownych, ocena surowców pochodzenia zwierzęcego, zoohigiena.

W związku z tym, w połowie 1999 r. zwróciłem się z ponowną prośbą do kierowników jednostek organizacyjnych o uzupełnienie nadesłanych wcześniej materiałów (wg stanu kadry w 1999 r.), uwzględniających zalecenia Komitetu.

Nadesłane dane (z końca 1999 r.) przeanalizowano w układzie zaakceptowanym przez zebranie plenarne Komitetu z 1998 r. Wyniki tej analizy zawarte są w tabelach 1-11. Zaprezentowano je na zebraniu plenarnym w czerwcu 2000 r.

Tabela 1
Zmiany stanu kadry naukowej w latach 1997-1999

Stanowisko	Ogółem			uczelnie rolnicze			W tym: instytuty PAN			instytuty resortowe		
	1997	1999	%	1997	1999	%	1997	1999	%	1997	1999	%
	liczba	liczba		liczba	liczba		liczba	liczba		liczba		
Profesor zwyczajny	108	103	95,4	68	62	91,2	17	17	100,0	23	24	104,3
Profesor nadzwyczajny (z tyt. prof.)	65	71	109,5	57	61	107,0	7	10	142,9	1	2	200,0
Dr hab. (prof. nadzw. AR, docenci, adiunkci)	163	163	100,0	128	122	95,3	19	17	89,5	16	22	137,5
Dr – adiunkci	376	405	107,7	256	274	107,0	50	52	104,0	70	79	112,9
Asystenci	221	210	95,0	155	130	83,9	26	29	11,5	40	51	127,5
Razem pracownicy naukowci	931	952	102,3	664	649	97,7	119	125	105,0	150	178	118,07
Doktoranci	272	371	136,4	260	331	127,3	12	12	100,0	–	28	–
Pracownicy inż.-tech.	668	467	69,9	362	360	99,4	136	68	50,0	170	39	22,9
Ogółem	1871	1790	95,6	1286	1340	104,2	267	205	76,8	320	245	76,6

Tabela 2
Kadra naukowa według stanowisk

Stanowisko	Ogółem		uczelnie rolnicze		W tym: instytuty PAN		instytuty resortowe	
	liczba	średni wiek (lat)	liczba	średni wiek (lat)	liczba	średni wiek (lat)	liczba	średni wiek (lat)
	Profesor zwyczajny	103	63,7	62	64,2	17	65,1	24
Profesor nadzwyczajny (z tyt. prof.)	71	56,8	61	57,3	10	58,9	2	57,0
Dr hab. (prof. nadzw. AR, docenci, adiunkci)	163	51,6	122	53,7	17	55,4	22	56,7
Dr – adiunkci	405	46,0	274	44,8	52	44,8	79	51,2
Asystenci	210	33,0	130	31,9	29	33,3	51	35,7
Razem pracownicy naukowci	952	47,4	649	46,8	125	47,5	178	49,2
Doktoranci	371		331		12		28	
Pracownicy inż.-techn.	467		360		68		39	

Opierając się na tych danych i przebiegu dyskusji sformułowano pewne uogólnienia, które zostały zaakceptowane na posiedzeniu Prezydium Komitetu 9 listopada 2000 r. Oto one:

1. Na przestrzeni ostatnich 2-3 lat w jednostkach organizacyjnych związanych z naukami zootechnicznymi nastąpiły pewne (niekiedy dość istotne) zmiany w strukturze zatrudnienia. Gene-

Jednostki naukowe	Ogółem pracowników naukowych	W tym % udział:			Pracowników inż.-techn. w przeliczeniu na 1 naukowego	Uprawnienia Rady Naukowej do nadawania stopni w dyscyplinie zootechnika
		prof. i dr hab.	adiunktów	asystentów		
Uczelnie rolnicze:						
ATR Bydgoszcz	70	25,7	45,7	28,6	0,51	dr, dr hab.
AR Kraków	81	39,5	34,6	25,9	0,78	dr, dr hab.
AR Lublin	78	42,3	35,9	21,8	0,59	dr, dr hab.
UWM Olsztyn	88	43,2	48,9	8,0	0,69	dr, dr hab.
AR Poznań	82	34,1	37,8	28,0	0,50	dr, dr hab.
AR Wrocław	63	42,9	54,0	3,2	0,51	dr, dr hab.
SGGW Warszawa	77	40,3	39,0	20,8	0,53	dr, dr hab.
AR Szczecin	64	39,1	42,4	18,8	0,36	dr, dr hab.
AP Siedlce	39	30,8	38,5	30,8	0,33	dr
AR Kraków Filia Rzeszów	7	14,3	85,7	–	0,57	–
Razem	649	245/37,8	274/42,2	130/20,0	360/0,55	
Instytuty PAN:						
IGiHZ PAN w Jastrzębcu	52	40,4	46,2	13,5	0,61	dr, dr hab.
IFiZZ PAN w Jabłonie	40	30,0	40,0	30,0	0,30	dr
IRZiBZ PAN w Olsztynie	33	33,3	36,4	30,3	0,73	dr, dr hab.
Razem	125	44/35,2	52/41,6	29/23,2	68/0,54	
Instytuty resortowe:						
Instytut Zootechniki w Balicach	127	26,0	47,2	26,8	0,05	dr, dr hab.
Instytut Rybactwa Śródlądowego w Olsztynie	51	29,4	37,3	33,3	0,65	dr, dr hab.
Razem	178	48/27,0	79/44,4	51/28,7	39/0,22	
OGÓLEM	952	337/35,4	405/42,5	210/22,1	467/0,49	

Tabela 3
Wybrane wskaźniki
charakteryzujące
stan i jakość kadry
w poszczególnych
jednostkach orga-
nizacyjnych

IGiHZ – Instytut Genetyki i Hodowli Zwierząt
IFiZZ – Instytut Fizjologii i Żywienia Zwierząt
IRZiBZ – Instytut Rozrodu Zwierząt i Badań Żywności

Tabela 4
Stan kadry adiunktów w poszczególnych jednostkach organizacyjnych

Jednostki organizacyjne	Liczba adiunktów	Średni wiek, lat	Liczba lat po doktoracie	Uzyskali stopień dr przed 1985 r. liczba	% ogółu
Uczelnie rolnicze:					
ATR Bydgoszcz	32	44,8	11,1	8	25,0
AR Kraków	28	44,3	11,4	7	25,0
AR Lublin	28	47,3	11,4	11	39,3
UWM Olsztyn	43	45,2	13,0	17	39,5
AR Poznań	31	44,2	10,6	9	29,0
SGGW Warszawa	34	45,4	12,5	13	38,2
AR Wrocław	30	47,4	12,5	10	33,3
AR Szczecin	27	40,7	6,9	1	3,7
AP Siedlce	15	43,9	8,8	1	6,7
AR Kraków Filia Rzeszów	6	43,2	9,3	2	33,3
Razem	274	44,8	11,3	79	28,8
Institute PAN:					
IGiHZ PAN w Jastrzębcu	24	46,8	12,4	7	29,2
IRZiBZ PAN w Olsztynie	12	41,0	13,2	2	16,7
IFiZZ PAN w Jabłonie	16	44,6	9,0	6	37,5
Razem	52	44,6	11,3	15	28,8
Institute resortowe:					
Institute Zootechniki w Balicach	60	52,4	13,8	23	38,3
Institute Rybactwa Śródlądowego w Olsztynie	19	47,6	9,0	2	10,5
Razem	79	46,4	12,7	25	31,6
OGÓLEM	405	46,0	11,6	119	29,4

Tabela 5
Kadra naukowa w poszczególnych specjalnościach zootechnicznych (osób)

Specjalność naukowa	Ogółem	Prof. i dr hab.	Adiunkci	Asystenci
Żywność zwierząt	158	55	67	36
Genetyka zwierząt	115	40	52	23
Rozród zwierząt	27	15	9	3
Hodowla bydła	73	31	32	10
Hodowla trzody chlewnej	57	23	21	13
Hodowla owiec i kóz	51	16	31	4
Hodowla drobiu	51	16	25	10
Hodowla koni	34	11	14	9
Hodowla zwierząt futerkowych	22	7	9	6
Hodowla owadów użytkowych	11	6	-	5
Rybactwo	65	26	24	15
Hodowla zwierząt łownych	7	3	2	2
Ocena surowców zwierzęcych	21	8	9	4
Zoohigiena	34	14	14	6

ralnie zmiany te należy ocenić pozytywnie, jako zmierzające w prawidłowym kierunku. Przy minimalnym wzroście zatrudnienia kadry naukowej (o 2-3%), nastąpiło znaczne ograniczenie liczby pracowników inżynieryjno-technicznych (prawie o 1/3), przede wszystkim w instytutach. Na uczelniach natomiast, znaczny wzrost liczby studentów wiązał się, z reguły, jedynie z istotnym wzrostem liczby doktorantów (o 27,3%).

Stanowisko	Ogółem pracownicy naukowi	razem		W tym ze specjalnością zootechniczną:					
		osób	%	uczelnie rolnicze	instytuty PAN	instytuty resortowe	%		
Prof. i dr hab.	337	269	79,8	204	83,3	24	54,5	41	85,4
Adiunkci	405	307	75,8	220	80,3	24	42,9	63	79,7
Asystenci	210	150	71,4	95	73,1	14	48,3	41	80,4
Razem	952	726	76,3	519	80,0	62	49,6	145	81,5

Tabela 6
Udział kadry o specjalnościach typowo zootechnicznych w stosunku do ogółu zatrudnionych

2. W poszczególnych jednostkach organizacyjnych występuje duże różnicowanie w strukturze zatrudnionej kadry. Dotyczy to przede wszystkim asystentów, których na niektórych wydziałach jest jedynie 3-8%, aż do ponad 30% w innych. Duże różnicowanie występuje również w kadrze inżynieryjno-technicznej, której udział w przeliczeniu na jednego pracownika naukowego wahał się od 0,3, aż do prawie 0,8.

3. Najliczniejszą grupą w strukturze zatrudnienia są adiunkci – średnio ponad 42% zatrudnionych. Istotnym problemem są ci adiunkci, którzy to stanowisko zajmują już ponad 15 lat. Stanowią oni prawie 1/3 (29,4%) tej grupy pracowników, a w niektórych jednostkach nawet 40%.

4. Około 1/4 ogółu zatrudnionych w analizowanych jednostkach stanowią specjaliści spoza typowej branży zootechnicznej (23,7%). W instytutach PAN stanowią oni aż połowę kadry. W jednostkach uczelnianych występuje duże różnicowanie w zatrudnieniu pracowników o specjalnościach typowo zootechnicznych – od 65% do ponad 90% ogółu zatrudnionych. Niższy z reguły udział zootechników występuje na tych uczelniach, na których nie ma wydziałów medycyny weterynaryjnej. Należy również podkreślić, że w uczelniach udział pracowników spoza typowej zootechniki jest najmniejszy w gronie samodzielnych pracowników (16,7%), a najwyższy w grupie asystentów (26,9%).

Tabela 7
Udział kadry o specjalnościach typowo zootechnicznych (w stosunku do ogółu zatrudnionych) w poszczególnych jednostkach organizacyjnych

Jednostka organizacyjna	%
ATR Bydgoszcz	67,1
AR Kraków	65,4
AR Lublin	89,7
UWM Olsztyn	92,0
AR Poznań	79,3
AR Wrocław	90,5
SGGW Warszawa	74,0
AR Szczecin	76,6
AP Siedlce	84,6
AR Kraków Filia Rzeszów	100,0
IGiHZ PAN w Jastrzębcu	61,5
IFiZZ PAN w Jabłonie	55,0
IRZiBZ PAN w Olsztynie	24,2
Institute Zootechniki w Balicach	81,9
Institute Rybactwa Śródlądowego w Olsztynie	80,4

Tabela 8
Rozwój kadry naukowej w jednostkach organizacyjnych

Jednostki organizacyjne	Średni wiek (lat)	Okres (lat):		Ilość lat na	
		od mgr do dr	od dr do dr hab.	od dr hab. do tytułu prof.	stan. adiunkta (po doktoracie)
Uczelnie rolnicze:					
ATR Bydgoszcz	45,2	8,9	11,5	8,6	11,1
AR Kraków	46,8	8,1	10,1	10,8	11,4
AR Lublin	46,0	8,5	10,3	10,0	11,9
UWM Olsztyn	50,0	7,4	11,8	10,0	13,0
AR Poznań	44,2	5,4	11,9	9,0	10,6
SGGW Warszawa	49,2	8,7	11,9	12,1	12,5
AR Wrocław	51,0	8,1	10,4	9,9	12,5
AR Szczecin	45,6	8,8	11,0	13,3	6,9
AP Siedlce	43,7	9,8	9,8	11,7	8,8
AR Kraków Filia Rzeszów	44,1	8,7	8,0	9,0	9,3
Razem	47,0	8,4	11,0	10,5	11,3
Instytuty PAN:					
IGiHZ PAN w Jastrzębcu	50,7	8,6	10,8	11,0	12,4
IFiZZ PAN w Jabłonie	48,0	8,6	12,8	9,4	12,2
IRZiBZ PAN w Olsztynie	41,5	8,2	10,8	7,9	8,0
Razem	47,5	8,5	11,4	9,7	11,3
Instytuty resortowe:					
Instytut Zootechniki w Balicach	50,0	12,5	10,2	10,6	13,8
Instytut Rybactwa Śródlądowego w Olsztynie	47,1	11,3	12,9	8,8	9,0
Razem	49,2	12,2	11,3	10,0	12,7
OGÓLEM	47,4	9,0	11,1	10,3	11,5

5. Rozwój naukowy pracowników o specjalnościach typowo zootechnicznych trwa nieco dłużej niż tych spoza branży zootechnicznej. Uzyskanie doktoratu trwa około 0,5 roku dłużej, a łączny czas od zakończenia studiów do habilitacji wydłuża się już o około 1,5 roku.

6. Występuje bardzo duża rozpiętość pomiędzy poszczególnymi jednostkami organizacyjnymi w zakresie kształcenia młodej kadry naukowej. Przy przeciętnej (obliczonej dla

Tabela 9
Średni okres uzyskiwania poszczególnych stopni i tytułu naukowego

Wyszczególnienie	Specjalności	Liczba przewodów	Okres od ukończenia studiów (lat)
Stopień doktora	zootechniczne	576	9,1
	pozostałe	166	8,6
Stopień doktora habilitowanego	zootechniczne	269	19,3
	pozostałe	98	17,9
Tytuł profesora	zootechniczne	140	27,1
	pozostałe	34	25,7

Tabela 10
Rozwój naukowy profesorów

Specjalności	Liczba osób	Okres (lat):			
		od mgr do dr	od dr do hab.	od hab. do tytułu prof.	razem (od mgr do prof.)
Zootechniczne	140	7,5	9,6	10,0	27,1
Pozostałe	34	6,8	8,7	10,2	25,7

wszystkich jednostek) wynoszącej 1,72 młodego pracownika (asystenci + doktoranci) w przeliczeniu na jednego samodzielnego pracownika naukowego, zakres tego wskaźnika w poszczególnych jednostkach wahał się od 0,9 aż do 4,18.

7. Analizując strukturę kadry naukowej reprezentującej poszczególne specjalności z zakresu zootechniki w aspekcie ważności dla gospodarki kraju i wynikającej z tego ich przyszłej pozycji w nauce i kształceniu studentów (co ma istotne znaczenie w krajach Unii Europejskiej), należy zmierzać do pewnych przewartościowości, tzn. przyspieszenia rozwoju niektórych specjalności kosztem przyhamowania innych.

Prezydium Komitetu podjęło również w listopadzie decyzję, aby zebrane w trakcie 2-letnich prac materiały dotyczące stanu kadry w naukach zootechnicznych, wraz z przyjętymi uogólnieniami, udostępnić poprzez publikację w „Przeglądzie Ho-

Tabela 11
Wybrane wskaźniki charakteryzujące kształcenie kadry w poszczególnych jednostkach organizacyjnych

Jednostki organizacyjne	Liczba osób na 1 samodzielnego pracownika naukowego:		
	asystenci	doktoranci	razem
Uczelnie rolnicze:			
ATR Bydgoszcz	1,11	–	1,11
AR Kraków	0,66	0,59	1,25
AR Lublin	0,52	0,94	1,46
UWM Olsztyn	0,18	2,32	2,40
AR Poznań	0,82	3,36	4,18
SGGW Warszawa	0,52	0,48	1,00
AR Wrocław	0,07	2,00	2,07
AR Szczecin	0,48	1,12	1,60
AP Siedlce	1,00	–	1,00
AR Kraków Filia Rzeszów	–	2,00	2,00
Razem	0,53	1,32	1,88
Instytuty PAN:			
IGiHZ PAN w Jastrzębcu	0,33	0,57	0,90
IFiZZ PAN w Jabłonie	1,00	–	1,00
IRZiBZ PAN w Olsztynie	0,91	–	0,91
Razem	0,66	0,27	0,93
Instytuty resortowe:			
Instytut Zootechniki w Balicach	1,03	0,85	1,88
Instytut Rybactwa Śródlądowego w Olsztynie	1,13	–	1,13
Razem	1,06	0,58	1,64
OGÓLEM	0,62	1,10	1,72

dowlany” wszystkim zainteresowanym stanem aktualnym i przyszłością nauk zootechnicznych w Polsce. Materiały te, rozesłane również do kierowników wszystkich jednostek organizacyjnych, stanowią będą podstawę do dyskusji w trakcie planowanego otwartego zebrania Komitetu z dziekanami wydziałów i dyrektorami instytutów.